

Recenzia článku: Svobodová, Z. (2016). O pasivitě člověka ke světu

Martin Škára

Envigogika 11 (1) – Recenze/Reviews

Publikováno/Published dne 6. 6. 2016

DOI: [10.14712/18023061.522](https://doi.org/10.14712/18023061.522)

Abstrakt

Recenzia článku: Svobodová, Z. (2016). O pasivitě člověka ke světu. *Envigogika*, 11(1). DOI: <http://dx.doi.org/10.14712/18023061.517>

Autorka predkladaného vedeckého článku ponúka zaujímavý pohľad na problematiku pasivity človeka k svetu. Jej prístup je zároveň výzvou odhaliť v textoch Stagiritu témy a námety, ktoré ešte stále neutíchli. Posudzovaný text sa tak vlastne stáva eko-etickou lektúrou niektorých základných stavebných prvkov Aristotelovej filozofie popretkávanou vkladmi Nussbaumovej, Levinasa a Patočku.

Autorka posudzovaného textu vychádza z Aristotelovej výzvy „určenia javov“¹ ako základného cieľa bádania. Tento cieľ sa snaží autorka riešiť na pozadí analýzy aristotelovských konceptov *náhodnosti*, *náhody*, *možnosti*, *pohybu*, *príčiny*. Prvotné úvahy sú venované teda skúmaniu náhody (συμβεβηκός), ktoré sú podporené výskytom tohto termínu skôr v Aristotelovej *Fyzike*. Dovolím si však upozorniť, že pojem náhodného, resp. náhodného súcna, je súčasťou aj Aristotelovho ontologického programu mnohoznačnosti súcna².

Pojem náhodného/náhody vedie autorku posudzovaného textu správne k pojmu možnosti, ktorý je ďalším stavebným kameňom filozofovania Stagiritu. Autorka dospieva k tvrdeniu, podľa ktorého, „ak by bola odstránená náhodnosť, bola by odstránená i určitá možnosť vzniknúť a nevzniknúť...“ a ako uvádza ďalej, „...práve 'možnosť' je základným prvkom Aristotelovej fyziky.“³ V kontexte skúmania Aristotelovej δύναμις sa autorka pridrižiava textu *Fyziky*. Pojem δύναμις ako párový pojem ἐνέργεια je však pre rozšírenie eko-etickej tematiky ďaleko prístupnejší cez Aristotelovu *metafyzickú* analýzu tohto pojmu tak, ako je exponovaná v knihe Θ, kapitola 1, 1046a 1nn. V tomto ohľade by som rád upozornil na možnosť aktívnu a možnosť pasívnu – δύναμις τοῦ ποιεῖν καὶ παθεῖν (παθεῖν) v kontexte jej jednoty oboch modov možnosti. V takejto súvislosti sa, stále pre potreby rozvinutia/rozvíjania témy, ktorú autorka v posudzovanom texte snaží riešiť, ďaleko presnejšie poodhalí aj *etický* význam termínu ἐνέργεια, ktorého slovtvorný základ odkazuje k činu/skutku – ἐργον. Autorka však signifikantným postrehom premostila pojem δύναμις s pojmom κινήσις a ukázala ako je možného ho vnímať cez *patočkovskú* prizmu.

Na záver by som chcel konštatovať, že predkladaný text je jedným zo svedectiev, že k otázkam a problémom eko-etiky je možné naozaj pristupovať ešte aj dnes stále novým *čítaním* jedných zo zakladajúcich textov západnej racionality.

Na základe vyššie uvedených konštatácií, článok odporúčam k publikácii.

V Košiciach 6. 6. 2016

¹ Aristoteles, EN 1145b 1nn.

² pozri Aristoteles, Met. E 2.

³ s. 3.